

התורה והמצוה

עלון בענייני מצוה הלכה מנהג ועיונים בעבודת ה'

עלון מס' 9

שבת קדש פרשת צו. שבת הגדול. ער"פ החל בשב"ק ה'תשפ"ה

התורה והמצוה חזרה קצרה על ההקדמה

ב"ה, התבשרנו השבוע על עוד כמה עשרות מנויים חדשים כ"י שזכו להצטרף לקבלת העלון. יצויין כי המצטרפים החדשים מגיעים מכמה חוגים שונים ומכמה גזרות שונות. מה שמוכיח כי על העלון נמנים יהודים שומרי תורה ומצוות מכל גווני הקשת. ודאי שכשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהן שונות, אך נראה שעיקרי הדברים הטעונים שימת לב מתקבלים בכל חוג. יהי רצון שנזכה להגדיל תורה ולהאדירה, ולעורר בני ישראל בסדר הלימוד וההבנה בתורה הקדושה ובעבודת ה'. לטובת רבים מהמשתתפים החדשים שלא קראו את העלונים הקודמים, אני מביא כאן בקצרה את עיקרי הדברים שכתבתי בעלון הראשון. דברים אלו הם ההקדמה לדברים העיקריים המובאים בעלון.

על הפסוק וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל-מֹשֶׁה... וְאַתְּהָהּ לְךָ אֶת-לַחַת הָאֵבֶן וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְהוֹרֹתָם: ודרשו חז"ל (בברכות ה.): ואמר רבי לוי בר חמא אמר ריש לקיש... לוחות האבן אלו ה' הדברות. והתורה זה מקרא. והמצוה זו משנה. אשר כתבתי אלו נביאים וכתובים. להורותם זה תלמוד. מלמד שכולם נתנו למשה מסיני. עכ"ל המדרש. כולם אם כן נצרכים כדי לדעת ולקיים את מצוות תורה"ק.

במקרא היא התורה שבכתב כתובות כל תרי"ג המצוות. כל קריאה או לימוד בה, צריכים להיות מתוך הבנה. **בתורה שבעל פה** שהיא אחותה של התורה שבכתב, ועיקרה היא **המשנה**, בה שנויות ההלכות כיצד יש לקיים כל מצוה ממצוות התורה (כמובן ששנויות בה גם הלכות של מצוות דרבנן, שאינן כתובות בתורה שבכתב). **במשנה** שהיא עיקרה של התורה שבעל פה - אחותה של התורה שבכתב - שנויות ההלכות כיצד לקיים את מצוות התורה. בחלקים רבים בתנ"ך, כתובים רק מעשים, או דברי מוסר ותוכחות, ועוד. זהו החלק הפנימי של המצוות. פעמים רבות מדובר ביסודות של כל התורה כולה. בחלקים אלו נלמד גם ענייני הנהגה נכונה של האדם בחיי היום יום (הרמב"ן מאריך בעניינין זה). חלקה השני של התורה שבע"פ, הוא **התלמוד**, הנקרא גם **גמרא**, והוא פירוש המשנה, דיונים על דברי המשנה, ביאורי מחלוקות, פסק הלכה במחלוקות מסוימות, וכן לימוד דינים מסויימים במקרים שלא נשנו במשנה. בתלמוד באים **לפסק ההלכה** בכל סוגיה. לאחר שנתמעטו הלבבות וכו', לא תמיד יכול כל אחד לפסוק בעצמו.

שני פרטים אליהם אי אפשר להתייחס באופן כללי, אלא כל אחד בפני עצמו: א. מנהגים שונים הקיימים לפעמים באופן קיום המצוות. ב. פרט אותו קשה גם להגדיר נכון, ופעמים רבות נוצר בקרב אסכולות מסויימות במשך הזמן: פרטים שניתן למצא להם רמז בקיום מצוות מסויימות, ולפעמים גוררים הנהגות שונות באופן קיום מצוות מסויימות.

בגשתנו לקיים את מצוות התורה"ק, עלינו לדעת את כל חלקי התורה הנזכרים (כולל פנימיות התורה והמצוות), ולהבדיל ביניהם. **פשט, רמז, דרוש וסוד**, הם רבדים שונים שאינם סותרים זה את זה. א' אחד אמרן. ניתן למצא הסברים עמוקים למצוות או הלכות שונות, אך אין השלכה מעשית לכך. יש אמנם הנהגות שמקורן ברמזים, אך בדר"כ נכתבו עבור אנשים גדולים ברמה מסויימת. **יש לשים לב כיצד ללמד את ילדינו ואת תלמידינו באופן הראוי. לגרסא דינקותא יש השפעה על כל חיי האדם.**

הערה פשוטה הנצרכת מאד. הבנת הנקרא: כל לימוד שהוא, צריך להיות בהבנת החומר הלימודי תוך כדי קריאה. אצל רבים בדור האחרון התפתחה תופעה: קריאת טקסט כמעט ללא הבנה, ואחר כל קטע, מפסיקים כדי להבין את הפירוש. התופעה קיימת אצל רבים גם בתפילה. על הגורמים לתופעה זו ועל ההשלכות של תופעה זו, אכתוב א"ה במקום אחר. נושאים נוספים הזכרתי בעלון מס' 1 (כמו למשל: המכשול בדרך, ועוד), ע"ש.

פרשת צו

וַאֲמַר-נָדָר | אִו נְדָבָה זָבַח קָרְבָּנוּ בְּיוֹם הַקָּרִיבוּ אֶת-זִבְחוֹ יִאֲכַל וּמִמַּחֲרַת וְהַנּוֹתֵר מִמָּנוּ יֵאָכֵל:
וְהַנּוֹתֵר מִבְּשַׂר הַזָּבַח בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּאֵשׁ יִשָּׂרֶף:

רוב הקדשים הקלים נאכלים לשני ימים ולילה אחד. כך יודע כל ילד הלומד חומש ויקרא, וכן אנו שונים בפרק איזהו מקומן, אותו אנו נוהגים על פי רבותינו הגאונים לשנות בכל יום לפני תפלת שחרית.

אמנם, כמו בכל מצוה, יש ללמוד קודם כל את פסוקי המקרא, ורק אחרי שהבנו כראוי את הפסוקים, נגשים ללמוד את התורה שבעל פה שעיקרה הוא המשנה.

נעייין בפסוקים מהם נלמדים דינים אלו: על קרבן תודה נאמר: וּבְשַׂר זָבַח הַתּוֹדָה שְׁלֵמֵיו בְּיוֹם קָרְבָּנוּ יֵאֲכַל לֹא-יָנִיחַ מִמָּנוּ עַד-בֶּקֶר: כלומר: את קרבן תודה יש לאכול רק ביום בו הקריבוהו (וכן בלילה, כי בקדשים הלילה הולך אחר היום). זו היא מצותו. אמנם, על שאר קדשים קלים נאמר: וַאֲמַר-נָדָר | אִו נְדָבָה זָבַח קָרְבָּנוּ בְּיוֹם הַקָּרִיבוּ אֶת-זִבְחוֹ יִאֲכַל וּמִמַּחֲרַת וְהַנּוֹתֵר מִמָּנוּ יֵאָכֵל: כלומר: גם קרבנות אלו, המצוה היא לאכול ביום הקריבו. אמנם, אם לא אכלו ו'וממחרת והנותר ממנו יאכל', ניתן עדיין לאכלו. וְהַנּוֹתֵר מִבְּשַׂר הַזָּבַח בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּאֵשׁ יִשָּׂרֶף: כי אז אסור כבר לאכלו. אבל מכל מקום, המצוה היא לאכול את הבשר ביום הקריבו.

אחר כתבי זאת, ראיתי שזכיתי לכוון לדעת הרמב"ן שפירש כך את הפסוקים הללו, על פי הברייתא דתורת כהנים. ז"ל: ולפי דעתו ענין הכתוב הזה בעבור שאמר ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת והיה במשמע שתהא מצוה שיאכל בשני ימים יאכל מקצתו ביום הראשון ויניח מקצתו למחר. ולפיכך חזר לבאר והנותר ממנו בראשון יאכל וממחרת. לא שישאיר ממנו בכונה, ולא שיהא רשאי להניח כלו ליום המחרת. אבל מצווה שיאכל ממנו בראשון והנותר במקרה יאכל במחרת הנזכר. והענין הזה מדברי רבותינו למדנוהו. אמרו בתורת כהנים (פרק יב. יא יב)

יכול כולו	תלמוד לומר	ביום הקריבו יאכל	מצוה להאכל ממנו יום ראשון.
יכול מצוה לאכלו בשני ימים	תלמוד לומר	וממחרת	אם הותר הותר
אי והנותר יכול אם הותר כולו לשני ימים יהא פסול	תלמוד לומר	הנותר	יאכל אפילו כולו. וע"ש מה שפירש לגבי הוא"ו שלפי מותרת.

קיום מצוות החג

בעלון הקודם הזכרתי את חג הפסח ה' תש"פ-ימי הקורונה, אז גזרו השלטונות איסור על קיום מצוות מסוימות. כתבתי שבאותה עת דרש מאן דהו והסביר בטוב טעם שהמצוה היא לעשות סדר רק עם המשפחה המצומצמת, ולכן טוב מאד שלא שייך ליסוע להתארח אצל הורים וכדומה. הסברתי שאין כללים בענייני חינוך, ואף בענין זה. הכל תלוי בדברים המשתנים ממשפחה למשפחה וכו', כשהדגש הוא על הרגשת הילדים. לפי מספר תגובות, אני מבין שהיו שלא הבינו כראוי את דברי. אבהיר שוב את דברי: בדר"כ, אצל רובא דעלמא האופן בו שייך לקיים בהידור מצוות והגדת לבנך, הוא בחיק המשפחה המצומצמת. זאת בתנאי שאכן יש בבית ילדים שהגיעו לחינוך ומבינים את העניין. עם זאת, לכל כלל יש יוצא מן הכלל. על כך כבר כתבתי בעלונים הקודמים. לא שייך לקחת פרט אחד, ובו לתלות את כל עניין מצוות והגדת לבנך. פרט נוסף לא לקח בחשבון אותו אחד: גם זוגות צעירים מאד נאלצו אז לערוך את הסדר לבד. האם לפי דעתו גם זה יותר לכתחילה? אולי בגלל שהבעל צריך לספר לאשתו במקרה שעדיין אין ילדים?

פעמים רבות, אלה המנסים לקבוע כללים במקומות בהם התורה הקדושה לא נתנה לנו כללים (ואדרבה רצון ה' הוא שנבין לבד מה וכיצד לעשות) אפשר להגיע הרחק הרחק ממצוות תורתנו הקדושה.

שימת לב נכונה לחומרות ועניינים שאינם מעיקר הדין

בבתים רבים נהוגים מנהגים שונים שמטרתם היא להרחיק ולהתרחק ככל היותר מאיסור חמץ החמור. יתכן שלחלק מהנהגות אלה אין מקור אמיתי קדום, וחלק מהם נתקנו בזמנים מסויימים בגלל מציאות מסויימת שהיתה ביניהם, ואינה שייכת כיום. עובדה היא שלהמון העם פעמים רבות קיום הנהגות כאלה הוא אחד הערבונוט לכך שישארו שומרי תורה ומצוות (האמת, אין זה כבוד גדול להיות אחד מאותם עמי ארצות שאינו יודע דינים מפורשים, אך בזכות שמירתו בקנאות על הנהגה מסויימת, עמד בנסיונות שונים). עם זאת, גם עבור המון העם צריך למצא את הדרך לתת את הגדר הנכון ביחס לשמירה על הנהגות כאלה. דברנו על ליל הסדר בחיק המשפחה המורחבת או המצומצמת, אך ישנם רבים שאת שבעת ימי חג המצות חוגגים דווקא בבית מלון. בצעירותי, אלה שהכרתי שנוסעים לבית מלון לפסח, היו רק משפחות אשר יחס לתורה ולמצוות הוא יחס קליל מאד, ואני מניח שהקוראים היקרים מבינים היטב את כוונתי.

לאחרונה שמעתי מיהודי ת"ח העוסק בין השאר בתחום הכשרות, על תופעה שהתחדשה כפי הנראה רק בשנים האחרונות: משפחות של יראים ושלמים חוגגים את הפסח בבית מלון, כאילו בתור "חומרה". אחרי שהגיעו למסקנה שיש כל מיני קשיים בנקיון הבית לפסח, מתקדמים שלב נוסף: הרי לבית המלון יש כשרות מהודרת (אפילו "ללא שרויה", כפי שרואים בפרסומות). מה יותר פשוט מלהעביר את החג במלון, ושם הם כבר דואגים לכשרות וכל המסתעף. אגב, אותו תלמיד חכם שבעצמו הכשיר מטבחים וכדומה, אמר לי את הידוע לרוב הצבור: בכשרות המהודרת ביותר בבתי מלון וכדומה, אין אפשרות להגיע לרמה של כשרות בבית יהודי רגיל. אך מי שמתייחס לאל חומרות מסויימות כאל עיקר הדין, מדוע לא יעדיף לשהות בבית מלון (בכשרות מהודרת כמובן)? כמובן שאיני מדבר על מקרים מצערים כמו למשל בן משפחה חולה, שמשום כך נאלצים בני המשפחה לוותר על נקיון הבית לפסח, ונוסעים למלון.

יש דברים שאף שאינם חומרה, אלא עניינים טכניים בלבד, קבלו מימד אחר שונה לגמרי: דוגמא: בדורות הקודמים לרובא דעלמא לא היו כלי פסח משל עצמם, ולפני חג הפסח היו מגיעים את כלי החמץ ומעבירים אותם לשימוש בפסח. כיום ב"ה, הכלים זולים יותר, ויש כל אחד כמעט כלים מיוחדים לפסח (להגיע את הכלים, כבר יותר יקר מלקנות חדש). עם זאת, יש לפעמים אדם שמעדיף להשתמש דווקא בכלי בו השתמש כל השנה. יש כאלה יש המתייחסים לכך כ"קולא" (יש גם החושבים שהגעלת כלים זהו סיפור מאד מסובך עם הרבה פרטי דינים וכו', וחושבים שלכן עדיף "לא להכנס לזה"). כמה מגוחכים דבריו של אחד שהסביר שבמקרה שאין אפשרות להטביל כלי, עדיף להקנות לגוי "במקום להכנס להיתרים דחוקים של הגעלה". נו, באמת. שכחת באיזה ספר נכתב לראשונה ה"היתר הדחוק" של הגעלת כלים?

ויהי רצון שנזכה לעבוד את הש"ת בשמחה כראוי
שבת שלום ופסח כשר ושמח לכל עם ישראל

להערות והארות בעניין העלון:

חזנות נוימן קצות החשן 9/6 מודיעין עילית. 0527167567. דוא"ל: yn0527167567@gmail.com

לתרומות: ניתן לתרום בעמדות נדרים פלוס בקופה: 'עדת יראים-אוטורייד' לשונות 'תרומות עבור קונטרסים וחיבורים'

זמני התפלות בקהלתנו ק"ק עדת יראים-אוטורייד מודיעין עילית (נתיבות המשפט 111 ב') בשב"ק פרשת צו-ער"פ החל בשב"ק: מנחה עש"ק ובשב"ק: 6:20. שחרית: 7:00 (סיום התפילה: לא יאוחר מ-8:45). בין מנחה לערבית מוצש"ק: שיעור-פירוש ההגדה.

זמני התפלות לחג המצות הבעל"ט

ערבית ליל י"ט וכן במוצאי י"ט: 7:30. שחרית: 8:30 (יתכן איחור). מנחה: 6:30. שחרית בחוה"מ: 8:00. מנחה: 6:55

חול המועד: שחרית: 8:00. מנחה וערבית: בימי חול המועד: 6:55